

REKOMMENDATIONER

Lokalvård vid ny- och ombyggnationer

**SOM EN NATURLIG DEL I
DET SMITTFÖREBYGGANDE
ARBETET INOM VÅRDEN**

Rekommendationer

Lokalvård vid ny- och ombyggnationer

Bakgrund	2
Syfte och omfattning	2
Trender och utmaningar inom sjukvården	2
Ekonomi	3
Digitalisering och teknik	3
Standarder, regler, krav och rutiner	3
Utrustning, flöden och fysiska ytor för lokalvårdsorganisationen	4
Städcentral	4
Städrum	5
Städkåp	6
Rengöringsyta för sängar, vagnar och övriga logistikhjälpmedel	6
Krav och möjligheter vid ny- och ombyggnationer	7
Viktiga begrepp:	7
Krav på ytskikt och inredning	7
Golv	7
Tak	8
Vägg	8
Inredning och fast utrustning	8
Entréer	12
Lokalvård under och efter ombyggnationer	13
Slutsatser och rekommendationer	14
Referenser	15
Källhänvisning deltagare:	15
Källhänvisning litteratur:	15

Bakgrund

Visst är det härligt när det är rent, det tycker nog alla. Men välstädade lokaler är inte bara trevligt, det är också viktigt för att förebygga smittspridning.

För att patienter som vårdas inte ska drabbas av vårdrelaterade infektioner, bör städning med effektiv rengöring och punktdesinfektion, ses som en naturlig del i det smittförebyggande arbetet inom vården. Det är ju egentligen ganska självklart att bra städning och desinfektion minskar risken för smittspridning.

De vanligaste mikroorganismer som orsakar vårdrelaterade infektioner kan leva länge på olika ytor som finns inom vården. Därför är det så viktigt att ha rutiner att göra rent och desinfektera, även ytor som ser rena ut.

Syfte och omfattning

Målen med rekommendationerna som kommer att tas fram för ny- och ombyggnationer är:

- Synliggöra de krav som ställs på lokaler för att ge förutsättningar för att leverera en patientsäker lokalvård.
- Tydliggöra lokalvårdsorganisationens egna lokalbehov.
- Ge förutsättningar att utföra lokalvården med en bra arbetsmiljö.

Trender och utmaningar inom sjukvården

Ökad resistens och svårt att behandla infektioner

Därför blir det allt viktigare att undvika smittöverföring vilket leder till högre krav på städningens kvalitet.

Kortare vårdtider

Vårdtiderna kortas för många patienter samtidigt som vissa patientgrupper kommer att vara sjukare än idag. Dessutom kommer ny lagstyrd vårdplanering med inriktning på snabbare utskrivningar och hemgång att leda till ett förändrat flöde inom vården, både inom slutenvård och primärvård.

Personalbrist

Detta leder till att antalet vårdplatser i vissa fall måste minskas och belastningen på vården blir högre.

Framtidens sjukhus

Materialval, utformning och anpassning av lokalerna samt vårdens organisation påverkar lokalvården.

Ekonomi

Med rätt materialval, bra planering och logistik kan man få en effektiv lokalvård och på så sätt spara mycket pengar.

Material

Genom att välja material som är rätt utformade och lätta att göra rent, kan man t ex förbereda ett rum för en ny patient snabbt.

Möblering

Genom att planera rummen på ett sätt som gör dem lättstädade gör att lokalvården kan bli mycket effektiv. Att bygga rätt från början och inte behöva göra om senare, sparar förstås mycket pengar.

Logistik

Med tillräckligt många städrum och städcentraler gör logistiken enklare och snabbare.

Smittspridning

En effektiv och fungerande lokalvård minskar också smittspridningen, vilket i sig är en stor besparing.

Digitalisering och teknik

Precis som inom de flesta områden har tekniken även inom lokalvård utvecklats i rasande fart. Det finns mycket smart teknik som underlättar och effektiviserar inom lokalvården. Självstädande robotar skurar där ingen annan kommer åt och teknik som beställer helt själv. Smarta dispensers som säger till när det behöver fyllas på. Teknik som mäter flöden av människor i ett rum och effektivt räkna ut frekvensen av rengöring.

Vid utveckling av teknik inom vården, finns stora möjligheter att hitta synergier med tjänster som utförs av lokalvården.

Standarder, regler, krav och rutiner

En förkortad vårdtid innebär att utförande av städning före, mellan och efter patienterna är av största vikt. För att kvalitetssäkra utförandet och göra det mer effektivt behövs standardiserade och kommunicerade metoder inom både vård och lokalvård. Men lokalvårdens arbete får inte störa vården av patienterna, därför är förtroendet mellan samtliga inblandade parter ytterst viktigt.

En del i det arbetet är t ex metodkort som visar både material, flöde och vilka delar som ingår i utförandet. Med standardiserat utformade rum ges förutsättningar att arbeta med standardiserade metoder.

Utrustning, flöden och fysiska ytor för lokalvårdsorganisationen

Det är viktigt att tänka in lokalvården och underlätta för den när man väljer material och lokalanpassning, eftersom välstädade lokaler är bra för alla.

Det kan handla om att inreda på ett sätt som är lättstädat, välja rätt ytskikt på golv, väggar, tak och inventarier. Det handlar också om att logistiken fungerar, med tillräckligt många städcentraler.

Lokalvårdens egna lokalbehov varierar från geografi och omfattning.

Personalutrymmen måste alltid finnas, men dessa kan dock delas med vården om det inte finns plats.

- Omklädningsrum, hygienutrymmen
- Matsal/Lunchrum
- Konferensrum
- Kontor
- Tyst rum/vilorum

Städcentral

Städcentralen är lokalvårdens kärna och utgångspunkt. Här skall lokalerna vara utformade så att kontamination minimeras och flödet ska ske från orent till rent område. Orent och rent material ska vara åtskilda.

Ytan för hantering av rent material behöver vara större än den orena ytan.

Förutsättningar för att följa basala hygienrutinerna ska finnas.

I städcentralen ska det finnas:

Utrymme för smutsiga dukar/moppar

Utrymme för tvättning av städmaterial/tvättstuga:

- tvättmaskiner och torktumlare
- tvättställ/handfat med tillhörande utrustning

Utrymme för rengöring av städvagnar/städmaskiner:

- golvgröp där maskin skall tömmas/rengöras, minsta mått 300–450 mm
- kranar/slangar för påfyllning/ rengöring av städmaskin och städvagn
- hylla med plats för rengöringsmaterial till rengöring av maskin och vagn
- ev. avställningsyta för material medan vagn/maskin rengörs
- plats för avfallssäckar, vägghängt
- tvättställ/handfat med tillhörande utrustning
- vägghängd hållare för handskar, plastförkläde
- störtpåfyllare, doseringsutrustning (kan även finnas i rent rum)
- disk desinfektör till flaskor och dyl.

Utrymme för rent städmaterial:

- hyllor och/eller skåp för förvaring av material i direkt anslutning till tvättstugan.
- ventilerat plåtskåp vid mängder över 10 liter brandfarliga vätskor eller brandsäkert skåp vid mängder över 50 liter brandfarliga vätskor.
- utrymme för rena moppar/dukar

Utrymme för uppställning av rena påfyllda städvagnar/städmaskiner:

- plats för städvagnar och städmaskiner
- ev. skåp för förvaring
- eluttag för laddning av städmaskiner/polermaskiner
- ev. doseringsutrustning/störtpåfyllare

Kan vara samma utrymme som förvaring av rent städmaterial.

Rengöring av städvagnar och tvättning av städmaterial kan ske i gemensamt utrymme om arbetsflödet går från smutsigt till rent.

Städvagns-/maskinrengöringen kan avskiljas med vägg. Rena städvagnar och rent städmaterial förs direkt efter rengöring till förråd och uppställning.

Avemballering av förbrukningsmaterial bör ske i orent utrymme i separerat rum.

Tänk på att:

- Dörrpartierna måste vara tillräckligt breda för att kunna köra in med truckar vid behov. Automatiska snabbportar ska finnas.
- God ventilation med möjlighet till kyla.
- Ljussättningen om fönster med dagsljus inte finns.
- Vid behov bör en fast ögondusch installeras.

Städrum

- Utformning är oberoende av lokalvårdens organisation men är avsett främst för lokalvården.
- Ska vara lättåtkomligt.
- Kan vara placerat på hus eller plan, beroende på husets och verksamheternas utformning och storlek.
- Storleken är beroende av närheten till städcentral och storleken på området som omfattas då det direkt påverkar antalet maskiner, vagnar mm som används.
- Rent och smutsigt material ska kunna hållas åtskilt.

Städtrum för lokalvårdspersonal skall vara utrustad med:

- Tvättställ/handfat med tillhörande utrustning
- Tappställe med varmt och kallt vatten samt el
- Förberett för tvättmaskin, el, vatten och avlopp.
- Golvgröp där maskin skall tömmas/rengöras, minsta mått 300–450 mm.
- Avställningsyta
- Redskapshållare
- Plats för städvagn/vagnar
- Förrådshylla/förrådsskåp för städmaterial
- Förrådsskåp/förråd för förbrukningsmaterial (ren förvaring)
- Eluttag för laddning av städmaskin
- Plats för avfallssäckar, vägghängt
- Vägghängd hållare för handskar, plastförkläde

Städskåp kan inrymmas i sköljrum på avdelning och är främst avsett för vårdpersonal. Där ska det finnas material för att utföra akutstädningar (som ligger utanför ordinarie städning). I städskåpet ska det finnas hylla för förvaring och redskapshållare.

Rengöringsyta för sängar, vagnar och övriga logistikhjälpmedel

Rullstolar, rullatorer, truckar, transportvagnar och liknande behöver också rengöras regelbundet. För att detta ska fungera och rengöringen bli korrekt behövs tydliga rutiner och utrymmen.

Ytan ska vara fördelad i minst tre sektioner:

1. Rum/passage där smutsiga vagnarna kommer in. Det behöver vara stort nog för att användas som uppställningsplats innan rengöring börjar.
2. Rum för rengöring:
 - golvgröp minsta mått 300–450 mm
 - kranar/slangar för rengöring.
 - hylla med plats för rengöringsmaterial.
 - plats för avfallssäckar, vägghängt
 - tvättställ/handfat med tillhörande utrustning
 - vägghängd hållare för handskar, plastförkläde

Rum för förvaring av rena vagnar. Ska kunna användas som uppställningsplats. Ev. med möjlighet till bäddning.

Smutsig yta/ uppställningsplats för ej rengjorda vagnar i väntan på rengöring	Rengöringsyta	Yta för uppställning av vagnar
---	---------------	--------------------------------

Krav och möjligheter vid ny- och ombyggnationer

Viktiga begrepp:

Rengöring – mekanisk bearbetning med duk/mopp och vatten. Vid behov används rengöringsmedel.

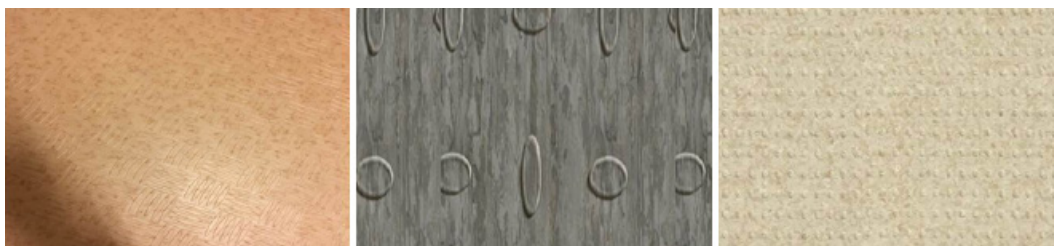
Desinfektion – desinfektion av yta med hjälp av desinfektionsmedel med tensider, klorhaltiga preparat eller oxiderande medel.

Krav på ytskikt och inredning

Golv

- I vård eller behandlingslokaler (korridorer mm) ska golvet vara av icke absorberande material, fogfritt eller med svetsade fogar.
- Övergången mellan golv och vägg ska vara tät och rundad.
- I hygienutrymmen och våtrum bör i första hand våtrumsmatta användas
- Golvmaterialet bör dras upp på väggen som sockel, när golv beläggs med klinker ska hålkäl användas vid övergången mot vägg.
- Golvmaterialet ska vara lättstädat och smutsavvisande.
- Golvet ska tåla desinfektion.
- Dörrstopp skall placeras på vägg istället för på golv eller golvsockel.
- Stegsäkra golv skall endast användas där speciella krav på halkfrihet finns, t.ex. i våtrum. Det finns olika ytskikt på halksäkra mattor, viktigt att mattan kan rengöras manuellt med mopp.

Nedan ses tre exempel på halksäkra våtrumsmattor som kan rengöras med moppning. Kanterna i mönstret är fasade med en mjuk övergång. Detta gör att en mopp kan glida över utan hinder.

Välj bort:

- Heltäckande textilmattor bör helst undvikas och om de används enbart finnas i administrativa utrymmen.
- Linoleum och trägolv ska ej användas.
- Golvmaterial som kräver ytbehandling, typ polish eller vax.

- Färg och mönster som försvårar upptäckten av fläckar och spill.
- Fasta trösklar. Eftersom det försvårar transport av vagnar och försvårar städningen.
- Golv som är så mjuka att det blir gropar kvar när tyngre föremål har flyttats.
- Halksäkra mattor med en skrovlig yta som påminner om grus. Dessa går inte att moppa utan kräver maskinskurning vilket påverkar utförandet.

Tak

I taket finns få bakterier, med det ska ändå gå att rengöra.

- Utförda i material som tål rengöring.
- Ytorna ska vara släta och lätt att torka av.
- Ventilationsdon ska kunna rengöras utvändigt med interiörmopp.

Vägg

- Ytskiktet skall tåla rengöring och desinfektion.
- Skall vara icke absorberande, fri från sprickor och lätt att rengöra.
- Våtrumsmatta med svetsade fogar används i desinfektionsrum, hygien – och miljörum.
- I lokaler där grovrengöring förekommer, ska ytskiktet behöva tåla sanering.
- Utanpåliggande ledningar och kanaler skall vara släta, lätta att hålla rena och dammfria.
- Lister och stötskydd ska ha rundade kanter.
- Hissväggar ska vara av blankt laminat.

Undvik:

Glaspartier. Detta försvårar rengöringen och bör endast användas vid direkt behov av ljusinsläpp eller översikt.

Rostfria hissdörrar, lackat rekommenderas.

Rostfria påkörningsskydd och kantskydd.

Inredning och fast utrustning

Avskärmningar

- Skärmar mellan sängar/patienter och dylikt skall vara lätta att torka av, och tåla både rengöring och desinfektion.
- Takhängda avskärmningar rekommenderas vid bassänger med tillhörande omklädningsrum.

Belysningsarmatur

- ska monteras dikt an mot tak/vägg alternativt så lång ifrån tak/vägg att städning kan utföras. Belysningen skall vara täckt, dvs rengöring av armaturen skall kunna ske utan direkt kontakt med ljuskällan.

Bänkskiva

- Med ytskikt som är lätt att torka av och som tål både rengöring och desinfektion.
- Utförs gärna i högtryckslaminat med överfalsade kantlister eller material med likvärdiga egenskaper, gärna med postformad framkant.
- Rostfritt material kan användas som alternativ till högtryckslaminat.
- Skarvar tätas med elastisk fogmassa.

Diskbänk

- monteras tätt mot vägg, tätad med elastisk fogmassa.
- Utförd i slätt rostfritt material med rundad framkant.
- Konsolmonterad eller stativmonterad diskbänk förses med indragen slät underhylla och placerad så att det går att rengöra bakom diskbänkskanten. Viktigt att den inte försvårar städningen av golvet.
- Blandaren monteras så att det inte stänker från silen.

Duschavskärmningar

- Duschvägg/dörr kan användas om utrymmet medger detta, dessa skall då vara i slätt material med så få falsar som möjligt. Tätning ska ske med elastisk fogmassa.
- Avskärmningarna ska vara lätt avtorkningsbara och tåla rengöring och desinfektion. Frostat glas rekommenderas.

Undvik:

Duschkabiner
Duschdraperier

Dörrar

- Dörrar och dörrhandtag ska ha släta ytor som är lätta att torka av och som tål både rengöring och desinfektion.
- Dörrstoppare ska placeras på vägg.

Undvik:

Trösklar bör undvikas
Golvskena till skjutdörrar

Fönster

- Undvik persienner.

Möbler

- Ska ha avtorkningsbar beklädnad, även i administrativa lokaler.
- Möbeln skall vara i ett stycke eller ha dynor men ingen hel ram. Det kan då exempelvis finnas en öppning i ramen mellan sits och ryggstöd så att smulor och liknande inte fastnar i veck. Dynorna bör då vara tvådelade.
- Möbeln ska vara lätt att flytta på (när golvet städas).
- Fåtöljer, soffor mm ska ha ett sådant utrymme mellan golv och möbel att det går enkelt att städa under möbeln.
- Stolar skall gå att hänga upp på tillhörande bord.
- Vägghängda bänkar i omklädningsrum och omklädningshytter där möjlighet finns.

Undvik:

Medar på möbler
Hörnsoffor
Gardiner

Skåp

- Ska ha släta ytor som är lätta att torka av och ska tåla både rengöring och desinfektion.
- Högsåp ex omklädningsrumssåp eller motsvarande kan med fördel vara direkt takanslutna eller ha snedställt tak (minst 30 grader lutning). Ska ansluta tätt mot golv eller med sådant mellanrum att städning lätt kan utföras.

Stänkskydd

- Vanligtvis används glas eller våtrumsmatta. I vissa fall är rostfri plåt utan skarvar att föredra, t.ex. för laboratoriebänk och utslagsback.

Toalettstol

- Vägghängd.
- Slät utan smutssamlade fickor.
- Monteras och tätas mot vägg/golv med fogmassa.
- Sittring och lock ska gå att rengöra, vara lätt löstagbara och tåla värmedesinfektion, alternativt förekommande desinfektionsmedel.
- Toalettstolsförhöjning och handikapp handtag ska vara lätt att ta bort samt kunna rengöras och desinfekteras. Handtagen skall sittas fast på stolen.
- Toalettstol utan spolkant rekommenderas.

Tvättställ

- Undvik bräddavlopp.
- Monteras tätt mot vägg.
- Slätt, utan fickor som samlar smuts.

Inredning RWC/WC inkl. dusch

- Vägghängda dispensers (tvål, handdesinfektion, pappershanddukar, toalettpapper).
- Toalettborstar skall vara med kopp och golvstående alternativt med vägghållare enligt nedan.

- Vägghäst dispenser för sanitetspåsar (ej papperskorg för sanitetspåse).
- Papperskorg med ram rekommenderas.
- Slät hylla i dusch av lackerad metall, monteras tätt mot vägg. Ej korg.
- Slät hylla av lackerad metall, monteras tätt mot vägg, för personliga tillhörigheter vid handfat.
- Hållare för golvskrapa.

Inredning RWC/WC exkl. dusch

- Vägghängda dispensers (tvål, handdesinfektion, pappershanddukar, toalettpapper).
- Vägghäst dispenser för sanitetspåsar (ej papperskorg för sanitetspåse).
- Papperskorg med ram rekommenderas.
- Toalettborstar skall vara med kopp och golvstående alternativt med vägghållare enligt nedan.

Entréer

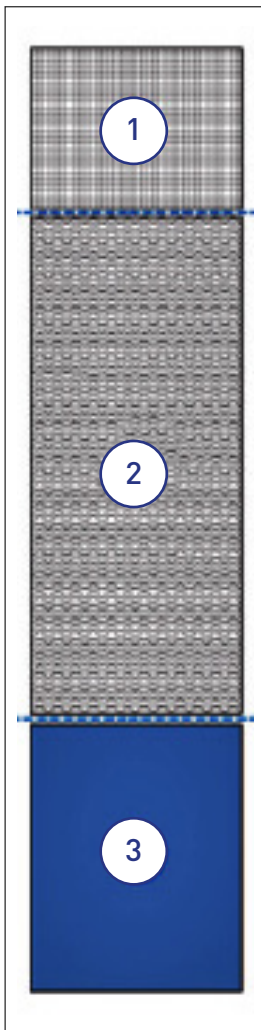
Väl utformade entréer ökar golvens livslängd och gör så att onödig smuts inte dras in i lokalerna. Med värmeslingor i marken utanför entrén minskas behovet av sand, grus och salt.

Av golvet totalkostnad står anskaffningen för ca 10 % medan reparation, städning och underhåll svarar för över 90 % (källa: Städhandboken golv , Städbranschen Sverige 2014)

Vid en dåligt utformad entré utan effektiva torkmattor kommer grus och smuts in i fastigheten och repar och förstör golv och ytskikt samt ökar städkostnaden.

Bygg en succé-entré!

Gör så här:

1. Den första zonen ligger normalt utanför entrédörren. Här installeras ett skrapgaller försänkt i marken. Helst över en djupare försänkning där smutsen kan samlas under lång tid utan att gallret behöver lyftas för rengöring. **Detta är en hjälp speciellt vintertid då de flesta som går in börjar stampa av sig smutsen redan här. Entrétak ska finnas över zon 1.**
2. I den andra zonen installeras en gummimatta försänkt i golvet. T ex mellan dörrarna i vindfångets hela längd om vindfång finns. Här fortsätter den grövre avskrapningen vintertid, men fungerar året om som uppsamling av smuts och väta bara genom att människorna går på mattan. Mattans konstruktionsidé bygger på att smuts, grus, sand och väta sveps bort från skosulorna då det vågformade gummit böjer sig och fjädrar tillbaks när man går normalt över mattan utan att utföra torkrörelser med fötterna. **Mattan måste kunna tas upp och rengöras under, utan hjälpmedel. Därför bör den vara i sektioner för att inte bli för klumpig.**
3. I den tredje zonen installeras en textilmatta löslagd eller försänkt i golvet. Den tredje zonens funktion är att samla upp den finare smutsen som kan finnas kvar samt att absorbera kvarvarande fukt under skosulorna. **Viktigt att mattan är tillräckligt lång (minst tre steg).**

Lokalvård under och efter ombyggnationer

Ta med lokalvården redan i början av planeringen för att hantera de olika faserna på effektivast sätt och få rätt förutsättningar!

- **Evakueringsfasen**, då patienter och personal skall evakueras från enhet som ska byggas om. Ställer höga krav på flyttkoordinering, kommunikation och förberedelser.
- **Ombyggnationsfasen**, att säkerställa städning på omkringliggande ytor för att minimera att byggdamm och liknande sprids.
- **Inflyttningsstäd**. Byggstädning och verksamhetsanpassad städning efter utförd byggnation. Samtliga parter ska vara införstådda i vem som bär ansvaret för respektive städning och vad som förväntas. Tid för utförande är viktigt och städningen måste vara inplanerad i tidplanerna så den är klar innan möblering och inflyttning. Innehållet i städningarna kan variera från storlekar och former av ombyggnationer, samtliga städningar måste föregås av en dialog om innehåll.

Före bygg-, och verksamhetsanpassad städning ska samtliga skötselråd delges till utföraren av respektive städning.

- **Byggstädning**: samtliga ytor skall sopas av och större skräp från ombyggnation tas bort.
- **Verksamhetsanpassad städning**: ska utföras efter byggstädning och före lokalerna möbleras. Målet med verksamhetsanpassade städningen är att verksamheten skall kunna bedriva verksamhet efter utförd städning och inga ytterligare städningar skall krävas.

Förslag på innehåll:

- Armaturer torkas av utvändigt. Raster demonteras och torkas av.
- Ventiler rengörs utvändigt.
- Målade och kaklade väggar rengörs.
- Radiatorer rengörs, även bakom.
- Elkontakter/ strömbrytare och vårdpaneler torkas av.
- Alla skåp/garderober/köksinredningar rengörs in- och utvändigt.
- Eventuella väggfasta hyllor rengörs.
- Handfat, spegel och draperiskenor rengörs.
- Dörrpartier inklusive dörrfoder rengörs.
- Fönsterbräddor samt mellanglas rengörs.
- Fönster putsas.
- I toalett och i dusch rengörs all inredning.
- Golvlistor rengörs.
- Samtliga golvtyper skall rengöras enligt golvleverantörens anvisningar (maskinskurning).
- Övriga, för ombyggnationen, specifikt innehåll i lokalerna.

Slutsatser och rekommendationer

- Lokalvård är en viktig del av hälso- och sjukvården.
- En fungerande lokalvård minimerar riskerna för patientsäkerheten.
- Rätt förutsättningar för lokalvården ger effektivare utförande, ekonomiska besparingar och bättre resultat.

Referenser

Källhänvisning deltagare:

Madelene Lindh Region Gävleborg.
Bennet Jonsson Region Dalarna
Elisabeth Dahlström Region Värmland
Therese Lövgren Region Norrbotten

Johnny Velvin Carlsson, region Kalmar **Källhänvisning litteratur:**

SS-INSTA 800

Städning i Vårdlokaler (SIV), svensk förening för vårdhygien (SFVH), 2012.

Dansk Hygienstandard, Dansk Standard DS2451-10

Byggegenskap och Vårdhygien, BOV, Svensk förening för Vårdhygien (SFVH)
2010.